

Odgovor na COVID – 19: Pitanja u vezi djece i odraslih s invaliditetom

Što trebamo znati:

Poznato je da zdravstveni problemi imaju nerazmjerno velik utjecaj na osobe koje su u socijalno nepovoljnom položaju i koje su marginalizirane¹. U kontekstu pandemije virusa COVID-19, rizik od izlaganja bolesti, komplikacija i smrtnog ishoda može biti veći za osobe s invaliditetom, budući da:

- Osobe s invaliditetom su nerazmjerno zastupljene među starijom populacijom, za koju se zna da je izložena većem riziku u pandemiji virusa COVID-19. Procjenjuje se da preko 46% svjetske populacije starije od 60 godina ima neki oblik invaliditeta²
- Djeca i odrasli s invaliditetom mogu već patiti od nekih oboljenja koja povećavaju rizik od ozbiljnih komplikacija izazvanih virusom COVID-19
- Osobe s invaliditetom su nerazmjerno zastupljene među onima koji žive u siromaštvu³. Utvrđeno je da će virus COVID-19 vjerojatno teže pogoditi one koji pripadaju grupama nižeg socio-ekonomskog statusa⁴

Iako se suočavaju s povećanim rizikom, muškarci, žene, dječaci i djevojčice s invaliditetom se suočavaju i s preprekama u ostvarivanju pristupa mjerama prevencije i odgovora, kao što su nam pokazala ranija iskustava⁵:

- Ograničena dostupnost raščlanjenih podataka onemogućava da se kroz sustav nadzora utvrdi utjecaj na osobe s invaliditetom
- Nedostatak informacija i komunikacije znači da osobe s oštećenjima sluha, vida, intelektualnim ili fizičkim invaliditetom možda neće dobiti ključne informacije o prevenciji i pomoći
- Osobe s invaliditetom nailaze na prepreke u ostvarivanju pristupa osnovnim zdravstvenim uslugama i sanitarno-higijenskim (WASH) objektima uslijed fizičkih barijera, nepostojanja pristupačnog javnog prijevoza, ograničene sposobnosti zdravstvenih radnika za komunikaciju i rad s njima, te visokih troškova zdravstvene zaštite, što je u nekim kontekstima dodatno pogoršano ograničenim pristupom osiguranju
- Djevojčice i dječaci s teškoćama u razvoju mogu biti izloženi riziku od isključenosti iz obrazovanja ako programi za učenje na daljinu nisu pristupačni ili ako ne posjeduju asistivne uređaje⁶ koji im omogućavaju sudjelovanje i koji su prilagođeni njihovim potrebama u učenju
- Osobe s invaliditetom mogu biti nerazmjerno pogođene prekidom kućne njege, usluga u zajednici i socijalnih usluga i podrške, uključujući usluge osobne asistencije
- Moguće je da objekti za karantenu, zdravstveni objekti i transport organizirani u sklopu odgovora na COVID-19 ne odgovaraju potrebama djece i odraslih s invaliditetom, između ostalog u pogledu pristupačnosti

¹ <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/human-rights-and-health>

² Procjena Odjela UN-a za ekonomska i socijalna pitanja. Napominjemo da procjene mogu varirati ovisno o kontekstu zemlje: <https://www.un.org/development/desa/disabilities/disability-and-ageing.html>

³ <https://social.un.org/publications/UN-Flagship-Report-Disability-Final.pdf>

⁴ Vidjeti, npr., <https://www.weforum.org/agenda/2020/03/coronavirus-pandemic-inequality-among-workers/>

⁵ Campbell, V. A., Gilyard, J. A., Sinclair, L., Sternberg, T., & Kailes, J. I. Preparing for and responding to pandemic influenza: implications for people with disabilities. American journal of public health, 2009; 99 Suppl 2(Suppl 2), [S294–S300](https://doi.org/10.2105/AJPH.2009.162677). <https://doi.org/10.2105/AJPH.2009.162677>

⁶ Primjeri uključuju glasovne kalkulatora, alate za uvećanje teksta, alternativne tipkovnice i audio knjige.

- Predrasude, stigmatizacija i diskriminacija osoba s invaliditetom, uključujući pogrešnu pretpostavku da osobe s invaliditetom ne mogu doprinijeti odgovoru na epidemiju ili samostalno donositi odluke
- U izvanrednim zdravstvenim situacijama, za osobe s invaliditetom manje je moguće da će biti prioritizirane prilikom raspodjele resursa i utvrđivanja prioriteta

Što trebamo poduzeti:

Obratiti se lokalnim organizacijama osoba s invaliditetom i surađivati s njima u svim fazama odgovora, od identifikacije osoba s invaliditetom i pripreme ključnih poruka do jačanja kapaciteta za inkluziju kod onih koji sudjeluju u pružanju odgovora.

Ograničiti prenošenje s čovjeka na čovjeka i zaštititi pojedince od izloženosti

- Moguće je da poruke o prevenciji virusa COVID-19 i dostupnoj pomoći ne dopru do osoba koje imaju oštećenja vida, sluha ili intelektualne poteškoće ukoliko se ne pošalju u više različitih i pristupačnih formata. To konkretno znači da sve poruke moraju biti dostupne:
 - na Brailleovom pismu i ispisane velikim slovima za slijepe ili slabovide;
 - u verziji koju će lako razumjeti osobe s intelektualnim teškoćama;
 - u pisanom formatu ili u obliku video materijala s titlovima i/ ili prijevodom na znakovni jezik za one koji imaju oštećenja sluha;
 - u obliku pristupačnog internet sadržaja za one koji koriste asistivne tehnologije poput čitača ekrana.
- Razmotrite kanale informiranja koje će koristiti osobe s invaliditetom. Primjerice, pošto brojna djeca s teškoćama u razvoju nisu u školi, moguće je da do njih neće doprijeti informativne kampanje koje se realiziraju preko škola. Osobe s invaliditetom mogu imati i slabiji pristup društvenim mrežama te drugim tehnološkim platformama
- Zalagati se da se osigura da djeca i odrasli s invaliditetom koji se nalaze u institucionalnom smještaju, u internatima ili drugdje imaju pristup odgovarajućim mjerama prevencije i odgovora

Svesti na minimum stope obolijevanja i smrtnosti

- Identificirati i adresirati prepreke koje sprječavaju siguran pristup zdravstvenim uslugama, uključujući sljedeće:
 - Osigurati postojanje pristupačnog prijevoza i fizički pristup zdravstvenim objektima⁷
 - Raditi sa zajednicama i organizacijama osoba s invaliditetom na adresiranju svih društvenih normi koje dovode do toga da se osobe s invaliditetom ne smatraju prioritetom kad je u pitanju medicinsko zbrinjavanje
 - Osigurati da zdravstveno osoblje i osoblje zaduženo za dječju zaštitu bude obučeno na temu pristupačnih oblika komunikacije i/ili da imaju pristup tumačima za znakovni jezik i drugim resursima koji pospješuju komunikaciju
- Osigurati da sanitarno-higijenski objekti budu pristupačni i priuštivi, uključujući zdravstvene objekte, škole, ustanove za brigu o djeci u razdoblju ranog razvoja i javne prostore
- U kontekstu ograničenih resursa, odluke ograničavanja potrošnje i liječenja mogu pogađati osobe s invaliditetom. Raditi s lokalnim zdravstvenim akterima da se osigura da se takvi procesi odlučivanja rukovode standardima ljudskih prava i da nema diskriminacije na osnovi invaliditeta

⁷ Za više detalja o fizičkom pristupu vidjeti: UNICEF, Annex 12 to Supply Manual [Accessible Components for the Built Environment: Technical Guidelines embracing Universal Design](http://www.unicef.org/emergencies/downloads/eresource/docs/Disability/annex12%20technical%20cards%20for%20accessible%20construction.pdf)
<http://www.unicef.org/emergencies/downloads/eresource/docs/Disability/annex12%20technical%20cards%20for%20accessible%20construction.pdf>

- Identificirati odrasle i djecu s invaliditetom kojima je možda potrebna prilagođena podrška i informacije

Prevenirati i adresirati sekundarni utjecaj pandemije – svesti na minimum posljedice pandemije po ljude

- Pratiti i pobrinuti se da postoje planovi za kontinuirano pružanje podrške i pomoći osobama s invaliditetom u okolnostima u kojima njegovatelji i pružatelji usluga, zbog hospitalizacije, karantene ili praksi socijalne distance, možda neće biti u mogućnosti obilaziti ih kod kuće
- Kada se preporuča socijalna distanca, to će među prvima utjecati na osobe koje su već izoliranije. Pobrinuti se da mehanizmi za podršku mentalnom zdravlju i psihosocijalnu podršku budu dostupni osobama s invaliditetom, uključujući one koji su u institucionalnom smještaju. Primjerice, podržati one koji su na prvoj liniji odgovora te koji imaju znanja i o virusu COVID-19 i vještine podrške mentalnom zdravlju te psihosocijalne podrške⁸ o tome kako se odnositi prema onima kojima je možda potrebna specijalizirana podrška, istovremeno brinući o tome da dovoljno osoblja ima znanja i vještine za pružanje podrške mentalnom zdravlju te psihosocijalne podrške djeci i odraslima sa invaliditetom
- Pružiti podršku akterima u području obrazovanja kako bi se osiguralo da su platforme za učenje na daljinu sigurne i pristupačne djeci s teškoćama u razvoju, da su nastavnici obučeni da pruže podršku djeci s teškoćama u razvoju kroz rad na daljinu, te da svi programi posebnog obrazovanja budu obuhvaćeni mjerama kojima se osigurava kontinuitet obrazovanja. Pružiti podršku njegovateljima djece s teškoćama u razvoju, između ostalog djece s razvojnim i/ili intelektualnim teškoćama, u bavljenju specifičnim pitanjima njege i obrazovanja djece kod kuće, te pružiti podršku njihovom mentalnom zdravlju i psihosocijalnoj dobrobiti
- U kontekstu preraspodjele resursa, podržati kontinuitet inkluzivnih zdravstvenih i socijalnih usluga koje koriste osobe s invaliditetom, uključujući rehabilitaciju, asistivne tehnologije i usluge osobne asistencije
- Pobrinuti se da poruke u javnosti budu obzirne i nepristrane, izbjegavajući mogućnost stigmatizacije bilo kojeg dijela populacije osnovom starosti ili invaliditeta (primjerice, nenamjerno dovođenje u vezu porasta u transmisiji virusa COVID-19 s osobama s invaliditetom, kroz poruke o povećanom riziku za stariju populaciju i one s već postojećim oboljenjima)
- Kao i ostale žene i djevojčice, i one s invaliditetom koje se suoče s prekidom u pružanju osnovnih usluga, ograničenjem kretanja i koje brinu o svojim obiteljima suočavaju se s rizikom od rodno uvjetovanog nasilja⁹. Pobrinuti se da svi programi za prevenciju i odgovor na rodno uvjetovano nasilje obuhvaćaju žene i djevojčice s invaliditetom (npr. osigurati da informacije i kanali izvještavanja budu dostupni u različitim i pristupačnim formatima)
- Doprinijeti bazi raspoloživih podataka o tome na koji način pandemija i odgovor na nju različito utječu na različite grupe populacije, ovisno o spolu, starosti, invaliditetu, prethodnom oboljenju i drugim faktorima. Primjerice, kroz istraživanja znanja, stavova i praksi (KAP), pratiti stigmatizaciju osoba s invaliditetom poput vjerovanja da su te osobe odgovorne za širenje virusa

⁸ Više informacija na: <https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/mental-health-considerations.pdf> & <https://resourcecentre.savethechildren.net/document-collections/save-children-psychological-first-aid-training>

⁹ Statistički podaci o borbi protiv nasilja u obitelji u Jinzhou u Kini pokazali su da se 90% slučajeva dokumentiranih u veljači 2020. ticalo epidemije COVID-19. <https://www.sixthtone.com/news/1005253/domestic-violence-cases-surgeduring-covid-19-epidemic>

Ojačati aktivnosti smanjenja rizika i unutrašnje spremnosti zemlje, uključujući koordinaciju

- Suradivati s organizacijama osoba s invaliditetom na izradi i provedbi planova prevencije i odgovora
- Podržati sudjelovanje organizacija osoba s invaliditetom u lokalnim i nacionalnim mehanizmima za koordinaciju
- Podržati segregaciju podataka o praćenju i nadzoru prema invaliditetu, koristeći se upitnikom *Washington Group Short Set of Disability Question*¹⁰ i modulom *Washington Group UNICEF Child Functioning Module*¹¹

Inkluzija osoba s invaliditetom u pružanje odgovora na COVID-19 treba biti osmišljena i planirana. Ako se izričito ne uključe u planiranje od samog početka, između ostalog u budžetiranje i dodjelu resursa, postoji rizik da osobe s invaliditetom, i pored toga što se suočavaju s povećanim rizikom, budu isključene iz mjera za prevenciju i odgovor.

Inkluzija u funkcioniranju UNICEF-a

- Pobrinuti se da Plan za kontinuitet rada bude pristupačan i da obuhvaća sve zaposlene, uključujući one s invaliditetom. Primjerice, pobrinuti se da platforme koje se koriste za rad na daljinu budu pristupačne zaposlenima koji imaju različite potrebe i preferencije po pitanju komunikacije. To bi konkretno moglo obuhvatiti korištenje video tehnologije za sve pozive, po potrebi korištenje tipkanih poruka za one s poteškoćama vezanim uz sluh, te korištenje multimodalnih telekonferencija
- Pobrinuti se da se, u mjeri razumnog, sve što se osigurava na radnom mjestu (uključujući podršku po pitanju komunikacija, osobne pokretljivosti i osobne asistencije) može primijeniti i prilagoditi za potrebe rada na daljinu¹²
- Zaposleni s invaliditetom mogu biti u povećanom riziku od ozbiljnih komplikacija uslijed obolijevanja od virusa COVID-19 te stoga treba osigurati potpune mjere za fleksibilni rad (uključujući rad putem telekonferencija), kako bi se njihova izloženost svela na minimum. U slučajevima kada je to neophodno i primjereno, mjere poput preseljenja trebale bi biti dostupne prvenstveno osobama koje su izložene većem riziku od infekcije ili posebno pogođene sekundarnim efektima (poput prekida u radu usluga podrške)
- Zaposleni koji imaju djecu s teškoćama u razvoju možda neće više imati na raspolaganju brigu ili podršku koja im je potrebna, što može imati značajan utjecaj na njihovu sposobnost za rad i na njihovu psihosocijalnu dobrobit. Prema zaposlenima koji imaju takve obaveze trebalo bi pokazati više fleksibilnosti u pogledu onoga što se od njih očekuje na radnom mjestu
- Zaposleni s invaliditetom i zaposleni s djecom s teškoćama u razvoju mogu naići na dodatne prepreke u ostvarivanju pristupa uslugama javnog zdravstva. Sve informacije, savjeti i druga podrška koja se pruža zaposlenima u pogledu pristupa zdravstvenoj zaštiti trebale bi sadržavati informacije, savjete i podršku za prelaženje tih prepreka
- U kontekstu socijalne distance, zaposleni s invaliditetom mogu biti u povećanom riziku ako nemaju redovan pristup uobičajenim pružateljima usluga i njegovateljima. Na raspolaganje se trebaju staviti mehanizmi (na dobrovoljnoj osnovi) za redovne provjere stanja i mobiliziranje podrške za zaposlene s invaliditetom
- Svaka psihosocijalna podrška koja se pruža zaposlenima treba biti u potpunosti inkluzivna i pristupačna osobama s invaliditetom
- Neki zaposleni će sada po prvi put na radnom mjestu govoriti o svom invaliditetu ili zdravstvenom problemu, bilo zbog toga što je on tek dijagnosticiran ili zbog toga što do sada nije utjecao na njihovu

¹⁰ Vidjeti: <http://www.washingtongroup-disability.com/washington-group-question-sets/short-set-of-disabilityquestions/>

¹¹ Vidjeti: <http://www.washingtongroup-disability.com/washington-group-question-sets/child-disability/>

¹² Za dodatne upute o inkluziji na radnom mjestu vidjeti: <https://unicef.sharepoint.com/sites/PDDisability/SitePages/Inclusive-UNICEF.aspx>

sposobnost za rad.¹³ Naročito imajući u vidu zaposlene kojima nije ugodno da razgovaraju sa svojim pretpostavljenima, sve zaposlene bi trebalo poticati da se obrate za podršku zaposleniku zaduženom za ljudske resurse, volonteru za osobnu podršku (PSV) ili zaposleniku za administrativna pitanja (GSA) u uredu

¹³ <https://businessdisabilityforum.org.uk/media-centre/newsletter/legal-update/legal-march-2020-coronavirus/>